

## ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ З ТОЧКИ ЗОРУ КОНКУРЕНЦІЇ ТА АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ

Тема скасування ПДВ традиційно у нас обговорюється перед президентськими виборами. В 2004 році Юлія Тимошенко, а чотири роки тому – кандидат у президенти Анатолій Гриценко порушували це питання. Загалом у суспільній свідомості міцно сидить стереотип щодо непрозорості і корупційності цього податку, складності його адміністрування. [1] – один з останніх «публічних закликів до повалення» ПДВ.

Дійсно, бізнесу було б легше без ПДВ! Але ж автори пропозиції замовчують, які інші податки та на скільки треба підвищити, щоб співставно наповнювати бюджет.

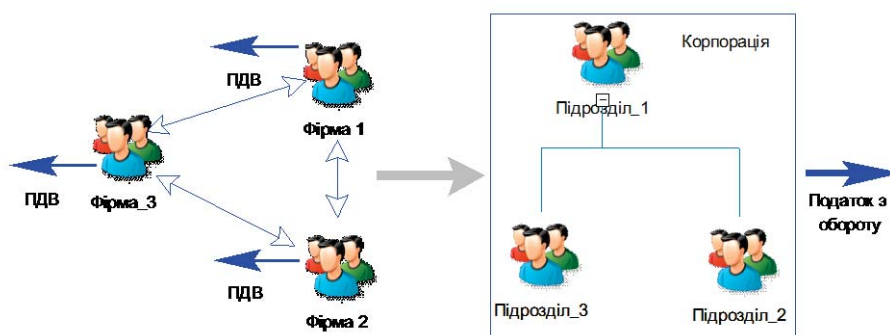
Чому б не відмінити взагалі всі «погані» податки? Хіба не можна винайти ідеальний податок, який не потребує адміністрування, платиться автоматично без згоди платника? Втім, такий податок є! Це податок на гроші – інфляція! Приклад застосування його як заміни всіх податків продемонстрував В.Ленін в Радянській Росії 1918-1920 роках. У незалежній Україні він теж час від часу застосовується поруч з іншими. Але попри ідеальність він призводить до такого безладу в поточних справах, що краще вже податки традиційної орієнтації.

Відміна чогось поганого, як-от ПДВ (а податки завжди погані), не виключає того, що натомість прийде щось іще гірше. Все ж краще мати податки, ніж гіперінфляцію. Втім, можемо обирати, які саме податки.

Все більше країн застосовують непрямі податки, як-от ПДВ. Чому країни (чи то країна) ЄС так тримаються за ПДВ і не застосовують податок з обороту? Цього вимагають принципи ліберальної економіки, які сповідують (але, на жаль, не завжди проводять) ці країни: нейтральність економічної (в т.ч. податкової) політики держави щодо розмірів господарюючих суб'єктів; щодо різних галузей; щодо резидентів або нерезидентів. Можна стверджувати, що ПДВ в цьому сенсі ліберальний.

Звичайно, будь-який податок – тягар для бізнесу. Але податок з обороту на додачу має вирішальну ваду: він пригнічує конкуренцію. Дві фірми, які мають господарчі відносини, об'єднавшись, заплатять менший податок з обороту, адже в цьому разі не буде оподатковуватись оборот між ними. В цьому сенсі ПДВ нейтральний щодо конкуренції, не примушує фірми об'єднуватись в одну.

Прихильники податку з обороту стверджують: збиваючи в купу економічних суб'єктів, їхній улюблений податок скорочує ланцюжки «поганих» посередників та ліквідує зайві накрутки цін. Але якщо відкинути дитяче уявлення, що посередники «погані», а ми з вами «добрі», то визнаємо, що не ми вирішуємо, яка має бути довжина ланцюжків. Яка треба, така й буде. Якщо посередник реально не потрібний, обійдуться без нього. А забезпечити вільний доступ виробника на ринки – класичний обов'язок держави.



**Рис. 1. Монополізація економіки внаслідок переходу від ПДВ до податку з обороту**

За цими двома поглядами на ланцюжки стоїть глибока різниця в розумінні економіки «державного регулятора» і ліберала. Перший уявляє економіку як мертвий механізм (як-от автомобіль), яким можна керувати як завгодно в межах його технічних можливостей. Це уявлення демонструє нерозуміння (радше відсутність відчуття) живої суті економіки, яка відкидає штучні схеми. Для ліберала економіка – не механізм, а організм, розвитку якого треба сприяти, створюючи відповідне зовнішнє середовище.

Податок з обороту – один з проявів спрощених підходів, вихованих адміністративно-плановою системою. Існує слушна думка, що податок з обороту – «примітивний», «надто спрощений», не для розвинутої економіки. ПДВ більш «точний», «коректний» (я би сказав «природний», бо «справедливий» в економіці не має змісту), для більш розвинутих економік. При всіх недоліках нашу економіку варто все ж зарахувати сюди. У США нема ПДВ (крім одного штату), але симптоматично, що при президенті Клінтоні була спроба його запровадити. Мені невідома жодна країна першого ряду, яка відмовилась би від ПДВ на користь податку з обороту.

Корупційний потенціал податку з обороту вищий по визначенню. Адже ставки податку мають бути різні в різних галузях (що для тваринництва добре, то для торгівлі смерть), тому виникають складні питання: в якій мірі до якої галузі віднести підприємство? Перед очима постає добре знайоме багатопрофільне підприємство АПК з приблизно 50 видами діяльності, від тваринництва до торгівлі. От де поле для конфліктів і корупції. В разі експорту буде ще складніше.

Порівняймо ПДВ з податком на прибуток. ПДВ простіше адмініструється. Всі підприємства і так виконують роботу митарів, обліковуючи закупівлю і реалізацію, тут же нараховується ПДВ. В ідеалі для митаря фірма – «чорний ящик», митар контролює лише закупівлю і реалізацію. Звернімо увагу: у звітності підприємства *Декларація з ПДВ* набагато менша і простіша за *Декларацію з податку на прибуток*. А для визначення прибутку митарю треба детально аналізувати витрати підприємства, розділяючи їх на виробничі та невиробничі. От, наприклад, робітничі їдальня, службовий автомобіль, ... включались у витрати чи ні? Крім того, невеликі фірми часто-густо роблять прибуток рівним нулю, просто підвищивши зарплату.

Як на мене, можна навіть обговорювати таку пропозицію: не оглядаючись у цьому випадку на США, взагалі відмінити податок на прибуток, відповідно збільшивши ставку ПДВ.

Податок з продажу є різновидом податку з обороту, який платить лише кінцевий споживач. Ніяка країна, наскільки відомо, не бере його за основу. Може, тому, що непросто визначити, що є кінцевим споживанням, а що ні. Він може застосовуватись лише тимчасово або локально.

На жаль, ніщо не є ідеальним серед податків, крім інфляції. ПДВ теж має вади: по-перше, він спонукає приховувати додану вартість (переводячи безготівку в готівку і представляючи це як витрати); по-друге, відшкодування ПДВ експортерам спонукає до фіктивного експорту. Проблеми є, і з ними варто боротися. Незважаючи на недоліки, у ПДВ нема принципових вад податку з обороту, він нейтральний щодо довжини ланцюжків купівлі-продажу, не пригнічує конкурентне (іноваційне) середовище малого бізнесу; спонукає до єдиної для всіх ставки (при різних ставках виникають нестиківки). Тому, здається, в цілому до нього в цивілізованому світі ставлення як до меншого зла.

В Україні ПДВ дійсно складно адмініструється. Витрати на адміністрування не потрапляють ні підприємству, ні державі. Тут неявно губляться великі кошти. Головна складність, я вважаю, – правило «першої події», тобто ПДВ нараховується частково на кошти, що надійшли по передоплаті, а частково – на відвантаження товару без передоплати. Тобто ПДВ не можна визначити по самій лише накладній, треба аналізувати історію розрахунків з покупцем. Зайве пояснювати, які складнощі це спричиняє в автоматизованому обліку в разі значного документообігу. Зауважимо лише, що можна побудувати аналіз першої події для обчислення суми ПДВ, але в разі відміни і проведення заново первинних бухгалтерських документів, дотичних до розрахунків з даним контрагентом, по причині змін у цих документах, обґрунтованість сум нарахованого ПДВ втрачається.

Логіка підказує: з чотирьох методів (нарахування, касовий метод, перша подія, остання подія) цей найгірший для підприємства (для держави навпаки).

Крім здорового глузду, таке нарахування податку протирічить одному з принципів GAAP (загальноприйнятних у міжнародній спільноті правил бухгалтерського обліку), згідно з якими податок виникає, коли реально товар відвантажений або послуга надана. Тому пропоную: ПДВ має нараховуватись «по відвантаженню», що набагато прозоріше (тобто по кожній накладній реалізації продукції або товарів, по кожному акту реалізації послуг, без аналізу наявності передоплати). Тоді і податкові накладні не потрібні, нарахування ПДВ перевіряється по самому первинному документу.

Таке спрощення адміністрування ПДВ вдячно оцінили би сотні тисяч працівників, дотичних до обліку.

*В. В. Ходзицька,  
кандидат економічних наук, доцент  
І. О. Приходько,  
магістрант,  
Київський національний економічний університет*

## **ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЩОДО ЕФЕКТИВНОГО ЇХ ВИКОРИСТАННЯ**

**Постановка проблеми.** Ефективність використання основних засобів залежить від організації, своєчасного одержання надійної і повної обліково-економічної інформації. У цьому зв'язку зростає роль та значення обліку як однієї з найважливіших функцій управління. При цьому облік основних засобів в останній час дещо ускладнився, а ряд проблем негативно впливають на процес управління виробництвом, знижуючи ефективність використання основних засобів, тому правильність ведення їх обліку та

врахування міжнародного досвіду є актуальним питанням для сьогодення.

**Аналіз останніх досліджень.** Питання вдосконалення обліку та аналізу щодо ефективного використання основних засобів є об'єктом дослідження таких авторів, як Н. Білухи, О. Бородкіна, Ф. Бутинця, В. Гетьмана, В. Єфіменка, Є. Калюги, М. Кужельного, Ю. Кузьмінського, Л. Кіндрацької, В. Моссаковського, В. Пархоменко, О. Петрик, М. Пушкаря, В. Сопко та ін.

**Мета статті.** Висвітлення основних проблем та пропозицій щодо ефективного використання основних засобів.

**Викладення основного матеріалу.** Однією з умов результативної виробничо-господарської діяльності підприємства багато в чому залежить від ефективного використання основними засобами, оскільки саме основні засоби є рушійною силою, за допомогою якої починає функціонувати підприємство.

Економічна сутність основних засобів виступають визначальними характеристиками у висвітленні їх значення для відтворювальних процесів, функціонування та розвитку будь-якого виробництва [3, с. 174].

Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально – культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [2].

Основні засоби визнаються, тобто відображаються, в Звіті про фінансовий стан підприємства, якщо відповідають загальним критеріям визнання активів, а саме:

- існує ймовірність, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням цього активу;
- його оцінка може бути достовірно визначена.

У процесі **оцінки** основних засобів для цілей МСФЗ, встановлюються такі визначення об'єктів: